

Ahmet Haşim'den Halide Edip'e: Der Zor'da Ermeniler Ölüırken Ne Yaptınız?

Posted on 26/11/2014

Halide Edip Hanım Efendiye

Geçenlerde Vakit gazetesiyle bir makale neşretmiştiniz. Bir zamandan beri âdet olduğu üzere merhametten, insaniyetten bahseden bir makale, okuyanlar içinde bu günün vekâyi'ini, dünün vekâyi'i ile kıyas ettikten sonra hayatın eşkâlini sıralayan ve böylece, yapılan bir işten, söylenen bir sözden umumi bir mana çıkarmakla meşgul kimseler bulunabileceğini hatırlamadınız mı? Karşınızda mazinin günlerine doğru feci aynalar tutan hafızayı unutmuş görünüyorsunuz. Vakit'teki makalenizde, Ermeni kıtâlinden bahsediyorsunuz.

Ve ağır, vakur, itabkâr [azarlar] bir sesle bir kürsünün bâlâsından bu işin şenâ'atini ilan ediyorsunuz. Ne iyi! Bu halinizle bir kanlı ovanın ufku üzerinde yükselen beyaz şefkate ne kadar benzeyecektiniz, eğer bu sesiniz bütün seslerin sustuğu ve insan boğazlarından akan son kırmızı ırmakların gâib olmak üzere topraklara doğru koşup gittiği sırada, bugün gibi işitilmiş olaydı! Fakat siz, o sırada başka bir mezbahayı seyre gitmiştiniz. Paşanız sizi dumanlı ve parıltılı otomobillerle Neron eğlencesini seyri için, Suriye'ye davet etmişti. O zaman ben Konya'da idim. Sizi, hemşehrilerinizi, maiyetinizi ve sırmalı genç mihmandarlarınızı [gazete okunamıyor] orada tesadüf etmiştim. Ve hatta bir Afrika'ya giden misyonerler gibi gururlu ve bir düğüne gidenler gibi süslüydünüz ve neşeliydiniz. Filhakika, öldürülecek akıllı insanların kafasına bir tehlike hissetmeden ve titremeden girilmez. Fakat siz biliyordunuz ki, niçün tehlikelerin eli ve ayağı sımsıkı bağlattırılmış ve ürkmemeniz için (çünkü Paşa Galant'tır, çünkü siz kadınsınız) masum yüzlerin ızdırabını cebren tebessüme kalb edilmiştir.

O sırada Suriye’de insanlar öldürülüyordu. Paşa’nın askerleri, insanları bağlıyor, mahkemeleri bunları mahkûm ediyor ve cellatları bunları asıyor, genç kâtipleri altın kalemlerle vekâyi’i kasideler hâline koyuyor ve Paşa, memnun, mağrur, maktullerin yetimlerine verdirdiği ziyafetlerde sarhoş olup sakalı içinde sızarak hülyalarını kızıl gözler–le dumanlar içinde seyre dalyordu. Siz o zaman orada ne yapıyordunuz? Demişlerdi ki, birlikte götürdüğünüz bir alaya çoluk çocukla siz Suriye’yi..... ye gitmiştiniz biz buna gülmüştük. Mamafih Paşa’dan sonra bir gün bile duramayarak aynı maiyetinizle oralardan firarınız, almış olduğunuz vazifenin pek insani bir şey olduğuna sizin inanmadığınıza bir delildir. Hanımefendi, Paşa Türklüğü bir Molok [Moloch] gibi insan cesetleriyle beslerken sizi yardıma çağırmıştı, istiyordum ki masum bir ırk namına diğer masum bir ırk üzerinde yaktığı bu ateşler sönmeden, anlaşıklarının gözü, onları seyrederek bir dakika için parlasın. Oraya gittiniz ve isyan ile dönecek yerde veyahut o kâtil eli tutup bugünkü sesinizle onu tevkif edecek yerde, durdunuz ve bir ümidin tulû’unu [doğuşunu] seyrederek gibi o kanlı gurûbları bir sene seyrettiniz.

Ermenilere dair yazdıklarınızın ve yazacaklarınızın bir kıymeti olmak için Suriye’de Arapların öldürüldüğü günlerde Suriyeli annelerin, hemşirelerin, zevce ve ma’şûkaların gizlice altında ağladıkları nâmütenahi damlara nazır, mutantan otel teraselerinde, yeşil portakal yaprakları kokan Suriye gecelerinde, sizin gülmemiş olmanız lazım gelirdi. Vakit’teki makalenize nazaran bir çift beyaz melek kanadına pek hevâhişger olduğunuz anlaşılıyor. Fakat istikbâlin muhayyilesi size mavi bir gecesinde, içinde insan kemiklerinin kaynadığı bir kazanı karıştırmakla meşgul sakallı bir sihirbaz ile birlikte göstermez ise, size ne mutlu, hanımefendi geçen dört senenin işleri hesap edilirken sizi maalesef Vakıt namına söz söylemek–ten men eden hayatınızda bir Suriye var. Bir Suriye ki, rakkaselerini ve şampanyalarının lezzetini Cibali imamının oğlu hâlâ unutamıyor.

Ahmed Hâşim

Yeni İstanbul, 9 Teşrin-i Sani [Kasım] 1334/1918, s. 4, No: 4

